

L'ocupació humana del massís

El paisatge actual del massís de Garraf és el resultat de la forta humanització que aquest ha sofert des del paleolític fins a l'actualitat. Segons les dades paleoambientals obtingudes en les excavacions arqueològiques a partir d'estudis antracològics i carpològics, que ens permeten reconstruir a nivell hipotètic la flora del massís a partir del neolític, sembla que entre el quart i el segon mil·lenni aC hi devia dominar un bosc mixt amb una associació d'alzinar litoral amb roure de fulla petita (*Quercetum ilicis galloprovinciales ssp. Quercetosum faginae*), variant calcícola de l'alzinar similar a la que avui persisteix en algunes zones dels Ports de Tortosa entre els 500 i els 1.000 m d'alçada. A més de les espècies que donen nom a l'associació, se'n documenten d'altres d'associades, com l'aladern, el fals aladern, l'arboç, el sever i la blada.

Cap al 3.800 aC és documentada la introducció dels primers conreus de blat, d'espelta i d'ordi (*Triticum monococcum*, *triticum dicoccum* i *Hordeum vulgare*), alhora que comença la degradació antròpica del bosc a causa de les pràctiques agrícoles fonamentades en el sistema d'artigues, cosa que fomentà la flora heliòfila. Cap al 1.000 aC, a la Vall de Begues, l'associació primitiva havia estat substituïda per una màquia litoral de garric i margalló (*Quercolentiscetum*), amb predomini del pi blanc acompanyat d'ullastre, llentiscle i arçot, sense que arribés a desaparèixer completament d'alzinar. En aquest mateix moment hi apareix el conreu del blat modern (*Triticum aestivum*) i del lledoner (*Celtis australis*).

Amb l'arribada dels romans, si fa no fa, començaran els conreus d'ordi modern i, en particular, de la vinya (*Vitis vinifera*). Aquest darrer conreu serà el dominant al massís fins gairebé a l'actualitat, amb dos moments culminants en què féu retrocedir el bosc en vastes àrees, el primer als voltants del naixement de Crist, quan el vi del Baix Llobregat, el Vallès i el Maresme conquerí una bona part del mercat de la ciutat de Roma², i la darrera el s.xix, quan la fil·loxera destruï la vinya francesa. Al final d'aquest segle, també la vinya de Garraf fou damnada i s'inicià el pas cap al bosc, que fou en bona part truncat per l'incendi de 1982. En època romana, el bosc podia haver estat d'alzinar esclarissat (*Quercetum ilicis galloprovinciales ssp. Arbutetosum*), segons dades obtingudes a Viladecans, on sembla documentar-se un clar predomini de l'alzina, acompanyada d'arboç (*Arbutus unedo*) i, molt minoritàriament, de pi (*Pinus halepensis*).

Al llarg de tota la història, i fins a moments ben recents, el massís és habitat per una fauna diversa, amb abundants cèrvids, porcs senglars, lepòrids, llops, guineus, llúdrigues, marts i gats mesquers. A partir del neolític antic, aquestes espècies hauran de competir amb els ramats introduïts per l'home, amb predomini de la cabra sobre l'ovella i amb l'aparició del bou. Posteriorment s'hi incorporà el porc domèstic, juntament amb una importància més gran dels bòvids. A partir dels temps medievals, els ramats de cabres i d'ovelles hi seran dominants, i tindran probablement un paper determinant en l'evolució de la flora.

El massís és una barrera orogràfica considerable, de manera que els camins naturals que la travessen han estat sempre clau de les comunicacions entre la depressió del Penedès, la costa i la vall del Llobregat. Això ha motivat la construcció de diversos camins antics que avui estan desapareixent com a resultat de la superposició de les carreteres modernes, de la construcció de pistes forestals i de la invasió del bosc.

A causa d'aquesta mateixa complexitat orogràfica, el Garraf ha estat refugi privilegiat de bandolers i de guerilles, fins als maquis dels anys quaranta, i escenari de confrontacions armades, com la batalla de Bighash (any 989), que probablement donà nom al turó de la Desfeta. Com a frontera entre la Catalunya Nova i la Vella, fou base d'alguns dels castells que l'asseguraven, necessitats avui d'una restauració urgent i ben documentada abans que no en quedi res.

Igualment, l'home ha explotat els recursos del massís des de temps immemorial, començat per la variscita, un fosfat d'alumini de color verd que es troba en les pissarres paleozoiques de Gavà, emprat en el neolític per a fer-ne denes de collaret, cosa que originà les mines més antigues conegudes a la península Ibèrica (3.400 aC). També el ferro, la pedra calcària, la calç, el gres del Bundsandstein i el ciment han motivat explotacions mineres des dels temps ibèrics fins a l'actualitat, tot transformant el relleu i el sòls del massís. També d'altres recursos naturals, com la fusta, el margalló i les terres cultivables, han estat objecte d'aprofitament intensiu des de temps remots.
